

**BOSHLANG'ICH SINFLARNING MATEMATIKA DARSIDA YANGI
METODLARDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARNI QIZIQTIRISH**

Asrorqulova Madina

Samarqand tumani 27-umumta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya. Bugungi kunda har bir o'qituvchi o'quv jarayonini takomillashtirish, o'quvchilar qiziqishini oshirishning eng samarali usullarini izlamoqda. Agar bolaning darsda olib borgan faoliyati uning uchun ahamiyatli bo'lmasa, u zerikib, befarq bo'lsa, u o'z qobiliyatini namoyon qila olmaydi. Ushbu maqola xuddi ana shunday vaziyatlardan chiqibgina qolmay, balki darslarni qanday qilib qiziqroq o'tishni matematika darslarida ko'rib chiqadi.

Kalit so'zlar: ta'lim, metodika, o'yinlar, aql charxi, boshlang'ich maktab, zamonaviy ta'lim.

Mamlakatimizda matematika 2020-yildagi ilm-fanni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi. O'tgan davr ichida matematika ilm-fani va ta'limini yangi sifat bosqichiga olib chiqishga qaratilgan qator tizimli ishlar amalga oshirildi ¹:

birinchidan, ilg'or ilmiy markazlarda faoliyat yuritayotgan vatandosh matematik olimlarning taklif qilinishi va xalqaro ilmiy-tadqiqotlar olib borilishi uchun zarur shart-sharoit yaratildi;

ikkinchidan, xalqaro fan olimpiadalarida g'olib bo'lgan yoshlarimiz va ularning murabbiy ustozlari mehnatini rag'batlantirish tizimi joriy etildi;

uchinchidan, oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqotlarning o'zaro integratsiyalashuvini ta'minlash maqsadida Talabalar shaharchasida Fanlar akademiyasining V.I. Romanovski nomidagi Matematika institutining (keyingi o'rinlarda — Institut)

¹ <https://lex.uz/docs/-4807552>

yangi va zamonaviy binosi barpo etildi. Matematika sohasidagi fundamental tadqiqotlarni moliyalashtirish hajmi bir yarim barobarga oshirildi, budget mablag‘lari hisobidan superkompyuter, zamonaviy texnika va asbob uskunalar xarid qilindi;

to‘rtinchidan, ilmiy darajali kadrlarni tayyorlashning birlamchi bosqichi sifatida stajor-tadqiqotlik instituti joriy etildi;

beshinchidan, ilm-fan sohasidagi ustuvor muammolarni tezkor bartaraf etish, fan, ta‘lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish masalasini Hukumat darajasida belgilash maqsadida O‘zbekiston Respublikasining Bosh vaziri raisiligida Fan va texnologiyalar bo‘yicha respublika kengashi tashkil etildi.

Zamonaviy ta'limning maqsadi - har tomonlama rivojlangan, ijodkorlik qobiliyatiga ega shaxsni tarbiyalash. Bu maqsadni amalga oshirishda bizga zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordam bermoqda. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, pedagogik texnologiyalarni bilishning o'zi yetarli emas, ular uzoq vaqt davomida amalga oshirilishi kerak.

Pedagogik (ta'lim) texnologiya - bu ilmiy asosda qurilgan, vaqt va makonda dasturlashtirilgan va ko'zlangan natijalarga olib keladigan pedagogik jarayonning barcha tarkibiy qismlarining ishlash tizimi ².

Turli xil zamonaviy ta'lim texnologiyalari orasida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda foydalanish mumkin bo'lganlarini ajratib ko'rsatish juda muhimdir. O'quvchilarga u yoki bu bilimlar haqida ma'lumot berishdan oldin ularda bu bilimlarni idrok etish va tushunish uchun ma'lum bir ijobiy munosabatni shakllantirish kerak. Bunga o'yin yoki hayotiy-amaliy vaziyatni yaratish orqali erishiladi.

Maktablarda matematika darslarida yangi materialni tushuntirish, ayniqsa, quyi sinflarda uzoq davom etmasligi kerak. Yangi material kichik, mantiqiy to'liq "qismlarga" bo'linishi kerak.

² E.M. Jumaev, Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi, Toshkent 2005.

Yangi materialni tushuntirishda o'qituvchi doimiy ravishda o'quvchilarga murojaat qilishi kerak: "Sizningcha, bundan keyin nima qilish kerak?". O'quvchilar taqdim etilayotgan materialni tushungan yoki tushunmaganligini aniqlash uchun savollar beriladi. O'qituvchining matematika darslarida yangi mavzuni tushuntirishi ko'rgazmali material, qo'llanmalar namoyishi bilan birga bo'lishi kerak. Masalan, o'qituvchi o'quvchilarni uchburchak elementlarining nomi va soni bilan tanishtiradi. Uchburchak modeli sinf oldida namoyish etiladi, o'qituvchi uchburchakning burchaklari borligini tushuntiradi, ularni ko'rsatadi. Bu yerda o'quvchilarga amaliy ishlar taklif etiladi. Keyin o'qituvchi o'quvchilarni uchburchakning nomi va boshqa elementlari: uchlari, tomonlari bilan tanishtiradi.

Suhbat o'qitish usuli sifatida muammoni hal qilishda keng qo'llaniladi. Suhbatda o'qituvchining savollari diqqat bilan o'ylangan bo'lishi kerak. Ularning mantiqiy ketma-ketligiga rioya qilish kerak. Ular o'quvchilarning bilimlari va hayotiy tajribasini hisobga olgan holda aniq, ixcham, mazmunan ochiq shakllantirilishi kerak.

Boshlang'ich sinflarda ikki tomonlama savollar qabul qilinishi mumkin emas (6 raqami qanday raqamlardan iborat?). Savollarda javob bo'lmasligi kerak (to'rtburchakning barcha tomonlari tengmi yoki qarama-qarshimi?). Noaniq savollardan qochish kerak (kvadrat qaysi raqamlarga tegishli?). Matematika darslarida sinf bilan frontal ishlarni tashkil qilishda har bir bolaning individual imkoniyatlarini hisobga olish kerak. Eng zaif o'quvchilarni oddiyroq savollarga javob berishga jalb qilish kerak.

Matematik bilimlarni mustahkamlash va takrorlash mashqlarsiz mumkin emas. Mashqlar hisoblash ko'nikmalarini va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ishlatiladi. Mashqlar ma'lum bir tizimda, ortib borayotgan qiyinchilik darajasida qo'llanilishi kerak.

Quyi sinflarda yangi material bilan tanishishda o'quvchilar o'qituvchi rahbarligida fan-amaliy mashg'ulotlarga jalb qilinadi. Maktab o'quvchilari olingan

matematik bilimlarni hisob-kitoblarda, o'lchovlarda, almashuvlarda va amaliy muammolarni hal qilishda chizishda qo'llashni o'rganadigan o'yin va hayotiy vaziyatlarni yaratish muhimdir. Shakllar, usullar va o'qitish usullarini tanlash bir qator omillar bilan belgilanadi: darsning maqsadi.

Agar talabalarni yangi material bilan tanishtirish kerak bo'lsa, masalan, birinchi o'nlikning yangi raqamini olish, unda ularning o'tmish tajribasidan, mavjud bilimlarni yangi vaziyatda qo'llash qobiliyatidan foydalanish tavsiya etiladi. Bunday holda, suhbat usuli tanlanadi. Agar darsda talabalarni massa o'lchov birligi - kg bilan tanishtirish talab etilsa, u holda suhbat usuli mustaqil amaliy ish, shuningdek, ko'rgazmali o'qitish usuli bilan birgalikda tanlanadi.

Boshlang'ich maktab o'qituvchisi metodik mahoratni puxta egallashi, yordamchi maktabda matematika o'qitish jarayoni samaradorligini muntazam oshirib borishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ануфриев А.Ф., С.Н.Костромина Как преодолеть трудности в обучении детей. – М., 1999.
2. Современные образовательные технологии: Учебное пособие/коллектив авторов; под ред. Бородовской Н.В. 2 изд., стер. – М.: КНОРУС, 2004
3. Е.М. Jumaev, Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi, Toshkent 2005.

Internet tarmoqlar

1. <https://lex.uz/docs/-4807552>